

DREPTUL

LEGIslaTİune. — DOCTRINA. — JURISPRUDenTĂ. — ECONOMIE POLITICA

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul poștal

SUMAR:

O problemă din legile noastre rurale, de d. Barbu Dimitrescu.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secția I*: Const. Bodea cu Al. Paraschiv (Audiențe. — Declarațiuni făcute de părți în ședință. — Proces-verbal. — Art. 124 pr. civ.).

Curtea de apel din București, secția III: Pompilian & Paxino cu Ilie Velicu (Apel. — Încheeri interlocutorii. — Materie comercială).

Cuvântarea d-lui Ef. Antonescu, consilier al Curții din București, la Banchetul d-lui D. Alexandrescu.

Errata.

O problemă din legile noastre rurale

Indicarea problemei. — Cu tot trecutul lor îndepărtat, cu toată frecuența lor aplicațiune, legile noastre rurale ridică încă dificultăți asupra cărora n'au intervenit în jurisprudență soluțiuni definitive, adică indiscutabile. În rândul acestora intră și chestiunea ce ne propunem a discuta în studiul de față și care s'ar putea formulă în chipul următor: Condițiunile arătate în art. 132 din Constituțiune — articol care, în partea sa finală, spune: «*Schimburile de pământ contra pământ nu intră în proibițiunea legii de față. Schimburile pământurilor de care e vorba în acest articol (terenurile rurale inalienabile, n. a.), nu se vor putea face decât contra altor pământuri de aceeași întindere și calitate*» — sunt ele inerente naturii operațiunii, în acest sens că vor trebui satisfăcute, oricâteori terenul rural ese pe această cale (a schimbului) din mâinile împrăprietăritului, indiferent de calitățile persoanei în profitul căreia acesta consimte să alieneaze; sau nu privesc, așa cum credem noi, decât ipoteza când pe această cale bunul a fost înstrăinat în

profitul unui incapabil, luat acest cuvânt în înțelesul propriu legilor rurale? ¹⁾

Iată chestiunea: E lesne de văzut că toată dificultatea stă în textul art. 132 din Constituție, și anume în precizarea împrejurărilor la cari în bună rațiune s'a putut gândi legiuitorul, cu ocazia revizuirii Constituției la 1884, deși a edictat într'o formulă prea încăpătoare măsura ce înțelegea să ia prin acel text.

Cum a fost rezolvată în jurisprudență. — Pentru Inalta Curte de casațiune, care a avut până acum repețite prilejuri de a examina chestiunea, nu ar exista o asemenea dificultate (Cas. I, decizia No. 287 din 8 Iunie 1905, *Buletin*, 1905, p. 826; Cas. I, decizia 705 din 26 Noemv. 1913, *Jurisprudența*, 1914, No. 45, p. 44). Nu ar exista, pentru cuvântul că art. 132, clar redactat, nu îngăduie schimbul unui teren rural decât cu condițiunea *egalității în întindere și calitate* cu cel primit în loc; nu e deci locul a se crea distincțiuni pe care textul nu le indică. *Indiferent deci de natura terenului oferit în schimb; indiferent de calitățile persoanei cu care împrăprietăritul contractează, schimbul unui teren rural nu va fi valid decât în măsura în care rezistă unui riguros examen făcut din acest îndoit punct de privire.*

Nu e greu de înțeles că, pentru a îmbrățișa o

¹⁾ În cuprinsul studiului de față, desemnăm prin cuvintele de capabil sau incapabil pe persoana care este sau nu este aptă să dobândească și deci să stăpânească teren rural inalienabil. Cuprinsul respectiv al acestor noțiuni reese din combinarea dispozițiunilor așezate în art. 7 al legii din 1864 și art. 1 al legii din 1879 cu acelea din legea 7 Aprilie 1910 (Hamangiu, VI, p. 281), la cari trimitem pe cititor.

asemenea soluțiune, Inalta Curte refuză să cerceteze rațiunea care a putut diriguî pe legiuitor în materie, și dă pur și simplu ascultare *textului*, în indicațiile ce el poate da, supus fiind la o *interpretare pur literală*.

Motivele de îndoială cu privire la temeinicia soluțiunii. — Nu contestăm că interpretarea textuală dă, în mod obișnuit, roadele cele mai sigure. Sunt însă împrejurări când, aplicată în mod exclusiv, duce la soluțiuni inacceptabile. Vreți dovada? O găsim, printr'o fericită întâmplare, în chiar cele petrecute cu acelaș art. 132 din Constituție, în primele timpuri ce au urmat revizuirii dela 1884.

Se știe că acest text, după ce indică terenurile cari rămân sau deyin pe viitor inalienabile, precum și durata acestei indisponibilități, arată, în partea sa finală, că nu va intra în proibițiunile legii: *schimbul*, evident atunci când va fi fost realizat cu îndeplinirea condițiilor amintite mai sus.

Sprîjinindu-se pe formula întrebuițată și aplicând *textului* aceeaș interpretare literală, s'a susținut — cu argumente aparent temeinice — că art. 132 din Constituție ar rupe orice legătură cu dispozițiunile legislațiunii anterioare și ar inaugura o *inalienabilitate absolută*, care nu ar mai comportă nici o altă excepțiune în afară de acea expres vizată de legiuitor: a *schimbului*. Instanțele de fond, sensibile acestui mod de a vedea, accentuaseră un curent de îndrumare către o atare soluție²⁾. Inalta Curte și-a dat însă socoteală că soluția eră defectuoasă, deoarece fusese desprinsă prin o interpretare pur textuală a art. 132 din Constituție, interpretare care aveă la bază credința, eronată în speță, că constituanta dela 1884 a înțeles să abroge tot materialul legislativ elaborat în materie până atunci, închizând tot gândul său, în chestiunea inalienabilității rurale, în formula prea laconică a art. 132. Inalta Curte a precizat cu stăruință că «*nici din textul art. 132 al Constituției din 1884, nici din dezbaterile cari au avut loc, nu rezultă că constituanta a avut intenția să modifice art. 7 al legii rurale din 15 August 1864, în sensul de a oprî pe sătenii să înstrăineze pământurile la alți săteni, în condițiunile prevăzute de lege. Prin art. 132 al Constituției din 1884, legiuitorul a menținut inalienabilitatea terenurilor rurale, cu excepția prevăzută de legea din 1864 și*

2) Vezi în acest sens: *Dreptul* No. 38 și 39 din 1891, cu un studiu al d-lui consilier Flaișlen. — Trib. Suceava, 21 Oct. 1893, *Dreptul* No. 75 din 1893. — *Curierul judiciar* No. 27 și 75 din 1900.

*cea interpretativă din 1879 și nu a voit altceva decît să dea inalienabilității terenurilor rurale un caracter constituțional și să prelungească termenul fixat pentru inalienabilitate»*³⁾.

Așa dar, art. 132 din Constituțiune nu a înțeles să lichideze trecutul și nu se poate lipsi, pentru a fi în mod rațional înțeles, de luminele pe cari le aruncă el. Și dacă e așa, dacă cu privire la chestiunea inalienabilității de care art. 132 se ocupă în mod principal, chemarea trecutului e bine venită, acelaș lucru trebuie admis și pentru chestiunea schimbului la care acelaș text se referă în partea sa finală. *Cu alte cuvinte, soluția ce căutăm, și care pare închisă în art. 132, trebuie în realitate găsită prin armonizarea acestui text cu indicațiile căpătate din cercetarea pe această chestie a precedentelor legislative.* Acesta e și cuvântul pentru care vom examina, în scurte cuvinte, care sunt ideile ce au călăuzit pe legiuitorul inalienabilității rurale și cari sunt mijloacele prin cari a urmărit realizarea lor.

Examen istoric. Legea rurală din 1864. — Două sunt ideile cari au îndrumat pe legiuitorul din 15 August 1864. În primul rând, să modifice caracterele proprietății noastre rurale bazată, până atunci, pe un regim de servituți personale incompatibile cu ideile de libertate cari intraseră în patrimoniul moral al momentului; și, în al doilea rând, crearea și conservarea — prin garanții luate în acest scop — a unei clase de mici proprietari, cultivatori de pământ, trainic legați de destinele țării prin lanțul tainic al proprietății ce li se încredință; clasă de elemente de ordine, cari trebuiau să comunice, de aci înainte, așezământului nostru social o vigoare necunoscută. Mijloacele întrebuițate pentru aceasta au fost două: *răscumpărarea clăcei*, adică desființarea, cu despăgubiri pentru proprietar, a tuturor serviciilor cu caracter personal cari, sub diferite denumiri, formau baza contractelor agricole ale timpului (vezi art. 10 urm. și art. 22 urm. din legea din 15 August 1864), și *inalienabilitatea* pe care legiuitorul o edictează, prin faimosul art. 7, pe o durată de 30 ani, pentru toate porțiunile de pământ cari vor intra (vor «rămâne», după felul de a se exprima al legii, v. art. 1 din lege) în mâinile sătenilor prin efectul acestei legi.

3) Cas. I, decizia No. 324 din 1 Noembrie 1893, *Bull. Cas.* 1893, p. 933. — În acelaș sens, o întreagă jurisprudență citată de A. Borș în *Legile rurale*, la No. 58, sub art. 7 al legii din August 1864, pag. 19.

Lăsăm deoparte chestiunea răscumpărării clăcei ca și cea a inalienabilității, privită din punctul de vedere al detaliilor ei de funcționare, de oarece ambele aceste chestiuni nu ne sunt de nici un folos în rezolvarea chestiunii ce examinăm. Reținem din organizarea inalienabilității un lucru și anume: că, edictând această măsură, legiuitorul nu a urmărit realizarea unei protecțiuni individuale, așa cum a urmărit această idee legiuitorul codului civil, atunci când a lovit de indisponibilitate bunurile femeii care înțelege să se sustragă, prin adoptarea regimului dotal, dela urmările propriei sale slăbiciuni sau dela acelea ale influenței soțului său. Nu. Protecția individuală îl interesează puțin pe legiuitorul dela 1864. — Ceeace îl preocupă însă e rezultatul social, e ca proporția micii proprietăți — așa cum ea a fost fixată prin legea dela 1864 — să nu fie pe viitor cu nimic alterată. Dacă această proporție e păstrată, îi este totul indiferent dacă cutare sau cutare altul, din micii cultivatori de pământ, va deține o fracțiune din această mică proprietate, cum și condițiile în cari această porțiune de teren va trece, prin înstrăinare, din mâinile impropropriarului de azi în brațele altuia pe care legea îl socotește ca tot așa de apt să slujască mai departe funcțiunea socială ce li s'a încredințat. Dovada așteia idei, care domină legea, o găsim în faptul că, dacă ea îndepărtează dela dobândirea terenurilor rurale, create pe baza ei, pe toți cei în cari vede acaparatori speculanți sau reprezentanți ai proprietății mijlocii sau mari, în schimb însă îngăduie celor *capabili* (în sensul legilor rurale), cărora accesul proprietății rurale e permis, să dobândească teren din această categorie, *pe orice cale aleasă de părți* (vânzare, schimb, donație, legat, etc.), și cu orice condițiuni, modalități, fără a recunoaște instanțelor judecătorești dreptul de a cenzura o asemenea înstrăinare, atunci când ar constata că ea a avut loc în condițiuni prea oneroase, prea păgubitoare, pentru impropropriar.

În aceste împrejurări, fidelă imagine a legii din 1864, ne credem îndreptățiți să conchidem că legea de mai sus nu a înțeles cu nimic să supue operațiunea schimbului la un regim deosebit de al celorlalte operațiuni, care tind la acelaș rezultat: transferarea proprietății. Or are loc între persoane capabile, din punct de vedere al legilor rurale, și atunci e valabil, cum ar fi valabilă în aceleași împrejurări o vânzare sau o donație; or s'a realizat cu o persoană

care nu se bucură de beneficiul legii, și atunci e radicalmente nul.

Legea din 1879.— Mergem mai departe. Legea din 1864 eră o lege care, scoțând din comerț o categorie de bunuri, nimiceă, pedeoparte, creditul micilor cultivatori, în acelaș-moment în care îi înstăreă; contrariă, pedealta, atât nevoile de înstrăinare cari puteau solicita pe impropropriaritul de eri, cât și năravurile de speculă ale exploatatorilor. Aceasta justifică din belșug de ce, nu mult după punerea ei în aplicare, legea dela 1864 a fost călcată în picioare, a fost adică urmată de crearea unei situațiuni de fapt alta decât cea dorită de legiuitor. În aceste împrejurări, și pentru a înfrână această situațiune de fapt, intervine legea din 1879, care, pedeoparte, propuneă măsuri de garanție, în scopul de a vedeă pe viitor aplicându-se strict și scrupulos principiul inalienabilității (art 1 și 2) iar pe de alta, stăruia în anumite măsuri cari — dacă contrastau cu normele dreptului comun — se prezintau totuș ca mijloace de echitate, destinate să ușureze lichidarea pretențiunilor ridicate pe urma anulării în bloc a tuturor înstrăinărilor făcute în disprețul legii din 1864, anulări cu care legea însărcinează de acî înainte pe tribunale, obligându-le să pronunțe asemenea decăderi, oridecâteori vor aveă să constate existența unor acte supuse rigorei lor.

Asupra acestor ultime dispozițiuni vom insistă în oarecare măsură, de oarece oferă un interes deosebit în rezolvarea chestiunii noastre.

Iată de ce e vorba în aceste dispozițiuni:

Un act de înstrăinare s'a făcut, nesocotind inalienabilitatea. Ce se va întâmpla atunci când — dovedindu-se existența lui de părți sau constatându-se din oficiu de tribunale — se va anulă ca contrar legii? Normele de drept civil ar obligă pe părți să se repună în stătea anterioară înstrăinării, să purceadă adică la restituiri reciproce, cari ar apăsă greu pe bugetul unui sătean, lipsit de obicei de mijloace. Ce va face cel ce va fi stăpânit un astfel de teren un lung șir de ani și va fi ridicat pe el o casă, ba poate chiar va fi întemeiat o gospodărie în regulă? Ca un stăpânitor de rea credință — pentru că nu-i eră permis să ignoreze dispozițiunile unei legi de ordine publică (vezi D. Alexandresco, III, partea I, pg. 317, text și notă), va fi obligat să restituie toate fructele percepute din momentul achizițiunii? În schimb însă, va aveă dreptul la restituirea prețului și a plus-valutei adăogată imobilului prin con-

strucțiunile ce va fi ridicat pe teren. Pentru aceste pretențiuni și până când ar fi satisfăcut, va putea exercita dreptul de retenție asupra terenului rural, drept de retenție pe care jurisprudența noastră îl îngăduie chiar posesorului de rea credință (vezi în acest sens Cas. rom. *Curierul judiciar*, 1910, No. 8; *Dreptul*, 1910, No. 9; Bul. Cas. 1909, p. 1124. In sens contrar: C. Iași, *Dreptul*, 1885, No. 85. Alexandresco, X, p. 347-348).

Iată atâtea chestiuni cari dau loc la tot atâtea dificultăți, dacă ținem socoteală că lucrurile se petrec între oameni cu resurse pecuniare modeste și pentru cari astfel de restituiri i-ar duce la mizerie sau, în orice caz, la robie pentru un lung șir de ani. Ei bine, pentru a ușura o astfel de lichidare, legiuitorul dela 1879, îndepărtându-se dela normele dreptului comun, ce am amintit mai sus, ia o serie de măsuri (vezi cele cuprinse în art. 10 și urm. al legii din 13 Februarie 1879), printre cari cităm pe cea cuprinsă în art. 13 — unde găsim prima oară dispozițiuni excepționale referitoare la operațiunea *schimbului* — prin care, prevăzând cazul posesorului care s'ar vedeă amenințat de o anulare, ivită în asemenea grele împrejurări, îi îngăduie «*să curme ori-ce pretențiuni de restituire de pământ sau de compensațiuni, oferind și dând săteanului alte pământuri în schimbul celor ce-i luase, de aceeași întindere și calitate ca acelea ce le avusese după legea din 15 August 1864*».

În aceste dispozițiuni, legiuitorul prevedeă pur și simplu acest temperament de echitate, care constă în facultatea pentru achizitorul unui teren rural, amenințat cu perspectiva anulării, de a evita urmările ei restituind o porțiune de teren a cărei egalitate în valoare cu cel rural eră garantată prin egalitatea de întindere și calitate pe care legea o reclamă.

Socotim abea nemerit să o spunem că soluția prevăzută de legiuitor eră în mod riguros cantonată la speța ce prevedeă și că, în nici un caz, nu se poate admite că condițiunile cu cari această *datio in solutum*, facultativă pentru debânditor, deveneă posibilă, ar fi putut fi impuse prin analogie unei operațiuni reale de schimb, petrecută între persoane capabile de a dobândi după sistemul legii rurale. Cu alte cuvinte, nu cred că s'ar fi putut susține, cu toată soluția de speță cuprinsă în art. 13, că sub imperiul legii dela 1879 puțința de înstrăinare pe calea schimbului a unui teren rural în profitul unei persoane capabile, încetase de a mai fi posibilă în afară de condițiunile riguroase cuprinse în

art. 13. *Ca și înainte de 1879, schimbul rămâne imposibil, adică nul, atunci când e contractat cu o persoană incapabilă; din contră, rămâneă posibil și fără restricțiune, necondiționat, atunci când eră realizat în profitul unei persoane capabile.*

Ceace e demn de semnalat e că în art. 13 legiuitorul nu se mulțumește să propue o soluțiune de speță, sprijinită îndeajuns pe echitate pentru a nu mai necesită justificări raționale. Prin acelaș articol el dă acestui fapt o explicațiune cu totul falsă și inexactă în speță, dar care eră de natură să ridice în viitor o chestiune și să solicite, pentru rezolvirea ei, o largă aplicațiune a citatului text în împrejurări în cari nu face îndoială că nu putea fi aplicat. În adevăr, ce spune legea? Că «*schimburile făcute cu pământuri de aceeaș calitate și cantitate nu se consideră că o înstrăinare sau desproprietaryre a sătenilor, și nu intră în previziunile acestei legi*». Dece o spune? Pentru a găsi, precum am spus, o îndreptățire rațională faptului juridic pe care îl decretă posibil. Dar atunci se putea pune întrebarea: ce va trebui să se decidă în alte împrejurări, în afară de cea prevăzută în text, când motive serioase survenind ar putea determină pe impropietaryrit să înstrăineze porțiunea de teren rural ce stăpâneă? Ar putea oare să o facă pe calea *schimbului*, primind în loc o altă bucată de teren de o egală întindere și calitate? Nici o dispozițiune din lege nu ne autoriză să o admitem, cu toate cele cuprinse în art. 13, dat fiindcă ne găsim într'o materie excepțională, în care derogările sunt de strictă interpretare. Și totuș motive serioase de interes particular ne-ar îndemna să o admitem, și nu ne putem împedică a recunoaște că o atare soluțiune s'ar putea adăposti de justificarea arătată de lege în partea finală a art. 13. Cum a rezolvat jurisprudența această dificultate? Nu cunoaștem deciziuni date pe chestie. Totuș chestia eră interesantă și nu e de mirare dacă, *cu ocazia revizuirii dela 1884 a Constituției*, profitându-se de faptul că se introduceau acolo oarecari măsuri în materia inalienabilităței rurale, s'a tranșat și această chestiune, îngăduindu-se pe viitor schimbul oridecâteori părțile se vor găsi în nevoia de a recurge la această operațiune, cu condițiunile arătate în art. 13 al legii din 1879, condițiuni cari formau atâtea garanții că — deși se satisfăceau nevoi individuale — scopul social urmărit de legiuitor, atunci când a edictat inalienabilitatea, eră totuș salvat.

Soluția împărțită de noi. — Din acest moment,

e evident că schimbul devine posibil în atari condițiuni, chiar atunci când se realizează cu o persoană care nu eră aptă pe altă cale să dobândească vreun teren rural, deci atunci când terenul în proprietăritului eră înlocuit în patrimoniul său cu un teren care nu aveă această calitate de a fi rural. În schimb însă, nu credem că, din acelaș moment, un teren rural nu ar mai fi putut fi înstrăinat pe această cale a schimbului, în profitul unei persoane capabile (în sensul legilor rurale), decât în condițiunile riguros precizate în art. 132 din Constituție. *Intre asemenea persoane, schimbul a rămas, ca și mai înainte, complect la dispoziția părților contractante, în ce privește fixarea modalităților cu care el trebuie să aibă loc.*

Argumentele cari o susțin. — Iată acum și cuvintele cari ne îndreptășesc a o crede:

a) Nicăeri, din precedentele istorice, nu se vede că legiuitorul — în chipul cum a organizat inalienabilitatea rurală — ar fi înțeles să facă vre-o distincțiune supuind schimbul, între persoane capabile, la condițiuni mai riguroase decât a celorlalte mijloace de înstrăinare. De altfel, nici un motiv de ordin rațional nu ar explică o astfel de distincțiune, mai ales că nu considerațiuni de protecție individuală au solicitat pe legiuitorul care a creat inalienabilitatea, și mai ales că, chiar de ar fi fost purtat de astfel de considerațiuni, nu se vede deloc pentru ce cuvânt, îngrădind schimbul, nu a luat măsuri de acelaș fel și în ce privește vânzarea și mai ales donațiunea, când totuș e sigur că una poate duce, când e contractată în condițiuni mult oneroase pentru vânzător, la rezultate tot așa de păgubitoare ca și schimbul rău chibzuit; iar cealaltă duce, fără înconjur, la sacrificii fără echivalent pentru impropritarit. Nu se vede *de ce* condițiuni așa de riguroase pentru schimb, când această operațiune e supusă acelorași regule ca și vânzarea (art. 1409 c. civ.), și când, ca și aceasta, oferă părților contractante mijlocul de a cântări în momentul convențiunei sacrificiul ce fiecare face ca și foloasele ce poate aștepta?

b) Ni s'ar putea însă răspunde: foarte bine! Precedentele istorice sunt bune, când e nevoie de ajutorul lor. În împrejurările de față însă, avem un text care e clar, care nu face nici o distincțiune și care deci trebuie aplicat așa cum ne dictează formularea ce i s'a dat.

Așa pare a fi.

La aceasta însă noi răspundem că, fără a face lămurit distincțiunea, o presupune, o admite implicit, de vreme ce nu se leapădă de trecutul legislativ al chestiei. *Or, acest trecut cercetat impune această distincțiune.* Și dovada palpabilă a spiritului de conservare a trecutului ce a stăpânit pe legiuitorul dela 1884 — spirit pe care până acum l-am dedus din chipul cum jurisprudența ne-a arătat că trebuie înțeles art. 132 — o găsim, în ce privește chestiunea specială a schimbului, în ur-

mătorul fragment din expunerea de motive ce a însoțit, în Senat, proiectul de modificare (Vezi Desbaterile Senatului pe anii 1883—84, pag. 1843): «*La acest articol am adăogat un alineat, pentru a consacra principiul care, dealtmîntrelea, rezultă și din principiile materiei și în specie din legea din 9 Februarie 1879 (art. 13 al legeri), relativă la menținerea și executarea art. 7 din legea rurală, că, adică, schimbul de pământ contra pământ nu intră în previziunile prohibiției cuprinsă în legea rurală și în Constituție, prohibițiune ce este relativă numai la înstrăinare, ceace presupune o desproprietărire*».

Așa dar, e vorba de «consacrarea unui principiu», ba încă a unuia care rezultă și din principiile legeri din 9 Februarie 1879. Ori e în afară de orice îndoială că, din citata lege, nu rezultă cu nimic, și nimeni dealtfel n'a susținut-o, că s'ar fi urmărit îngreuierea în ceva a modurilor de înstrăinare a terenurilor rurale între persoane capabile. Dacă putea rezultă ceva din art. 13 al legeri din 1879, eră, pe cale de largă interpretare, posibilitatea schimbului cu o persoană incapabilă, în condițiunile indicate de acel text, schimb care, până atunci, laolaltă cu celelalte moduri de înstrăinare, nu eră îngăduit. Și dacă mai departe expunerea de motive vorbește de *previziunile prohibițiunei cuprinsă în legea rurală*, e sigur că nu s'a putut referi la ipoteza schimbului consimțit de un impropritarit unei persoane capabile, de oarece o asemenea prohibițiune nu rezultă de nicăeri din dispozițiunile legilor rurale amintite.

c) În fine, soluțiunea se recomandă prin urmările ei practice, singure juridice, dacă le comparăm cu cele naturale soluțiunei împărțită de Inalta Curte. Iată cum:

Ce se întâmplă cu un teren rural dobândit, în conformitate cu legile rurale, de un sătean cultivator de pământ? Incontestabil, terenul păstrează în mâinile dobânditorului caracterul său inalienabil, de care nu se va desbrăcă decât cu scurgerea termenului înăuntru căruia această indisponibilitate a fost decretată.

Ce se întâmplă acum când un teren rural ar eși, prin schimb, din mâinile impropritaritului? Terenul primit în loc *va deveni el rural*, evident pentru că el înstrăinat pierde această însușire. Așa a hotărît în repetate rânduri Inalta Curte de casație (Vezi în acest sens decizia No. 323 din 29 Sept. 1899, *Bult.* 1899, p. 1003; decizia No. 368 din 13 Iunie 1903 și decizia No. 161 din 29 Martie 1905, *Curierul judiciar* No. 40 din 1905), creând, pentru această ipoteză, pe cale de complectare a legeri — în acord însă cu spiritul ei — un adevărat caz de *subrogație reală*.

Soluția admisă de Inalta Curte e ea posibilă în toate împrejurările?

Atunci când cel ce a dobândit pe această cale e un incapabil (după legile rurale), necontestat că e posi-

bilă. Nimic nu se opune ca bunul dobândit să îmbrace o calitate pe care o pierde bunul de afecțiune înstrăinat, așa cum bunăoară nimic nu se opune ca să devie dotal bunul ce a luat, prin mijlocul întrebuintărei, locul unui bun dotal valabil înstrăinat. Lucrul rezultă din regulile subrogației reale pe cari jurisprudența le aplică în speță.

Să ne întrebăm acum: *e posibilă acum aceeaș soluție când schimbul s'ar fi încheiat cu o persoană capabilă de a dobândi după legile rurale?* Un lucru e sigur în acest caz și anume că bunul dobândit de săteanul capabil, cu care contractează împroprietăritul, rămâne inalienabil și în mâinile lui. Nimic nu ne autoriză să decidem altfel, de vreme ce e sigur că el ar păstra acest caracter, de ar fi intrat în patrimoniul acestei persoane capabile pe calea unei vânzări sau donațiuni.

Bunul remis în schimb împroprietăritului devine el inalienabil? Așa ar rezultă, dacă am aplică în mod mecanic vederile Inaltei Curți de casație, arătate mai sus. Evident însă că lucrul nu e posibil, de vreme ce pe această cale s'ar ajunge la scoaterea din comerț a unei porțiuni de teren până atunci alienabil; s'ar spori, adică, fără ca vre-o dispozițiune legală să ne îndreptățească să o facem, cantitatea de teren inalienabil creată prin aplicarea succesivă a legilor rurale dela 1864 încoace. Or, dacă, în această împrejurare, cummul efectelor de inalienabilitate nu se poate produce, suntem în drept să afirmăm că efectul care se va produce va fi acel al *prescripției caracterului de inalienabil al bunului eșit pe calea schimbului din mâinile împroprietăritului*; aceasta cu atât mai mult, cu cât acest efect rezultă și înainte de intervenția dela 1884, din aplicarea legilor din 1864 și 1879, și eră o urmare firească a distincțiunei pe care menționatele legi o făceau între persoanele-capabile și cele neapte de a dobândi.

Și, dacă bunul, intrat prin schimb în patrimoniul împroprietăritului, nu poate deveni inalienabil — am arătat pentru ce cuvânt — înseamnă că piere necesitatea aplicărei în speță a dispozițiunilor cuprinse în art. 132 din Constituție, cu complimentul de efecte ce Inalta Curte i-a adăogat prin interpretare, și mai înseamnă că, edictând aceste dispozițiuni, legiuitorul nu s'a preocupat deloc de speța la care ne-am referit în studiul de față. In treacăt fie zis că, nici nu aveă motiv să se preocupe, de oarece, în acest caz, scopul care a prezidat la măsurile de garanție, prevăzute în acest text, este satisfăcut prin jocul normal al principiilor inalienabilității rurale.

Acestea sunt motivele cari ne îndreptăteau să nădăjduim că Inalta Curte de casație va reveni, când chestiunea s'ar pune din nou și în mod complet înaintea sa, asupra soluțiunei ce a sprijinit din primul

moment cu autoritatea sa. Speranțele noastre s'au năruit însă — și nu de mult — când, printr'o decizie încă nepublicată, Inalta Curte de casație — poate sub presiunea unei tradițiuni prea recente — a stăruit în felul său de a vedeă. O regretăm și nu ne putem împiedică de a crede că chestiunea rămâne deschisă mai departe în viitor.

BARBU DIMITRESCU

Conferențiar al Facultății de drept din Iași.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNEA I.

Audiența dela 7 Martie 1916

Președinta d-lui C. R. Manolescu, președinte

Const. Bodea cu Al. Paraschiv

AUDIENȚE. — DECLARAȚIUNI FĂCUTE DE PĂRȚI ÎN ȘEDINȚĂ. — PROCES-VERBAL. — ART. 124 PR. CIV.

Constatările ce face o instanță de judecată, prin procesele-verbale de ședință, despre ceea ce părțile declară în apărarea lor în mod spontan, fără a fi provocate la aceasta prin întrebări anume, fac deplină credință și ele sunt opozabile părților ce au făcut acele declarațiuni; dispozițiile art. 124 pr. civ., care prevăd dresarea unui proces-verbal semnat de partea care face declarațiunile, neaplicându-se decât în cazul când asemenea declarațiuni au fost urmarea unor întrebări puse, fie de partea adversă, fie de judecător din oficiu, iar nu și atunci când, în pledarea propriei sale cauze, o parte face anumite declarațiuni pe care își clădește mijloacele de apărare.

No. 160. — Respins, ca nefundat, recursul făcut de Const. Bodea. contra deciziei Curții de apel din Iași, secț. I, No. 73 din 1915, în proces cu Al. Paraschiv.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier Al. D. Dobriceanu.

In lipsa intimatului, s'a ascultat recurentul, care s'a referit la motivele din dosar.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului II de casare invocat:

«Violarea art. 124 pr. civ., omisiune esențială.

«Curtea pretinde că, din cauza chitanței și a recunoașterii ei ce ași fi făcut la tribunalul Bacău în 1881, nu mai pot revendică. Am spus că recunoașterea făcută este o eroare de practică și în totul inoperantă, nefiind făcută în forma cerută de art. 124 pr. civ. Curtea nu discută apărarea mea, care eră însă esențială pentru judecată, căci puteă anulă cu totul mărturisirea, care numai adăogată la pomenita chitanță, decide pe onor. Curte».

Având în vedere deciziunea supusă recursului, prin care s'au respins ca neîntemeiate apelurile și în conse-

cință acțiunile intentate de recurent, contra intimatului în recurs, pentru revendicarea unei întinderi de pământ; că, spre a hotărî astfel, Curtea a constatat că recurentul nu mai poate pretinde nici un drept asupra terenului în litigiu, deoarece, cum rezultă din chitanța din 15 Aprilie 1878, scrisă de recurent, s'a împăcat cu autorul intimatului în recurs, pîntru suma de 25 galbeni, și a recunoscut ca bun actul de vânzarea pământului în litigiu, pe care acesta îl aveă dela un anume Ștefan Iehim, și că această chitanță a fost apoi recunoscută judecătorește de către recurent, ale cărui declarațiuni în acest sens au fost consemnate în procesul-verbal al sentinței tribunalului de Bacău, atacată cu apel;

Considerând că constatările ce face o instanță de judecată, prin procesele-verbale de ședință, despre ceea ce părțile declară în apărarea lor în mod spontan, fără a fi provocate la aceasta prin întrebări anume, fac deplină credință și ele sunt opozabile părților ce au făcut declarațiunile;

Considerând că, dispozițiunile art. 124 pr. civ., care prevăd dresarea unui proces-verbal, semnat de partea care face declarațiunile, nu se aplică decât în cazul când asemenea declarațiuni au fost urmarea unor întrebări puse, fie de partea adversă, fie de judecător din oficiu, iar nu și atunci când, în pledarea propriei sale cauze, o parte face anumite declarațiuni, pe care își clădește mijloacele de apărare;

Considerând că, așa fiind, bine Curtea de apel a ținut socoteală de această recunșterea a actului ce constată renunșarea recurentului la orice drept asupra terenului în litigiu, și a decis că este opozabilă recurentului care a făcut o asemenea declarațiune;

Că, dar, acest de al doilea motiv fiind neîntemeiat, urmează a fi respins, și cum deciziunea Curții se menține pe acest temei — că chitanța de împăcare a fost recunoscută judecătorește — este inutil a mai discuta primul motiv de recurs relativ la vișul chitanței însăși.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA III

Audiența dela 16 Aprilie 1915

Președinta d-lui N. C. Schina, președinte

Pompilian & Paxino cu Ilie Velicu

FALIMENT.—CERERE DE DECLARARE.—ARHITECT.—FAPTE DE COMERȚ.—JURNAL INTERLOCUTORIU.—APEL.—NEADMISIBILITATE.—ART. 323 PR. CIV.

În contra încheerilor interlocutorii, ca și a celor premergătoare, neputându-se face apel, atât în materie civilă cât și comercială, decât odată cu fondul, rezultă că, dacă cu ocaziunea cererii de declarare în faliment, tribunalul statuiază prin-

tr'un jurnal că este comerciant și a făcut acte de comerț arhitectul care face întreprinderi de construcție, iar în acelaș timp, prin acelaș jurnal dispune a se face dovada că apelantul nu se află în stare de încetare de plăți, în contra acestui jurnal interlocutor nu se poate face apel de cât odată cu apelul în contra admitterii sau respingerii a însăși cererii de declarare în faliment.

Curtea,

Asupra incidentului de inadmisibilitatea apelului, ridicat de intimat:

Având în vedere că, prin acest incident, intimatul susține că nu se poate declara admisibil apelul făcut de Pompilian & Paxino, contra jurnalului No. 1833 din 1915, al tribunalului comercial Ilfov, secția I, de oarece acest jurnal, conform art. 323 pr. civ., nu este susceptibil de a fi atacat cu apel separat, ci numai odată cu hotărîrea asupra fondului cererii de declarare în faliment;

Având în vedere că, prin jurnalul No. 1833 din 1915, atacat cu apel, tribunalul comercial Ilfov, secția I, după ce rezolvă incidentul ridicat de apelanții Pompilian & Paxino, prin care țindeau a se stabili că nu sunt comercianți, constatând, din contră, că sunt comercianți, le-a acordat un termen spre a stabili că nu sunt în încetare de plăți, în care scop a amânat afacerea la 10 Aprilie 1915;

Având în vedere că apelanții, în loc de a continuă mai departe de a face această dovadă înaintea primei instanțe, care ar fi avut de efect să facă să se respingă cererea de declararea lor în faliment pornită de Ilie Velicu, sau dacă n'ar fi reușit a face dovadă, și pe care ar fi făcut-o cu succes reclamantul dela prima instanță văzându-se declarați în faliment, să apeleze acea sentință de fond, au făcut *de plano* apelul de față contra jurnalului No. 1833 din 1915 al tribunalului comercial Ilfov, secția I; în contra acestui apel intimatul invoacă inadmisibilitatea lui, ca fiind făcut contra unei încheeri interlocutorii susceptibilă de apel odată cu hotărîrea asupra fondului;

Având în vedere că, jurnalul prin care tribunalul, seșizat cu cererea de declarare în faliment a unei persoane, rezolvă chestiunea primă de fond a acestei cereri — a comercialității persoanei a cărei declarare în faliment este cerută — pentru a trece apoi la o nouă înfățișare la rezolvirea celei de a doua chestiuni indispensabilă rezolvărei cererii de declarare, a existenței sau nu a încetărei de plăți, este o încheere nesusceptibilă de a fi atacată cu apel decât odată cu rezolvarea fondului însuș a cererii de declarare în faliment, de oarece chestiunea comercialității odată rezolvată afirmativ de către tribunal, nu implică rezolvarea în fond în un sens bine determinat a cererii de declarare

în faliment, cum implică neapărat rezolvarea ei în sens negativ, căci se poate prea bine să se stabilească înaintea instanței calitatea de comerciant a cuiva, fără a stabili și al doilea fapt al încetării lui de plăți, și deci prin aceasta să se ajungă la respingerea cererei de declarare;

Considerând că, în afară de această considerațiune importantă, de natură însăși a fondului cererei de declarare, însuși dispozițiunile actualului articol 323 din pr. civ. se opun la recunoașterea admisibilității apelului de față;

Considerând, în adevăr, că legiuitorul procedurist din 1900, după cum se exprimă clar prin expunerea sa de motive, în dorința de a curmă controversa existentă în jurisprudență până la acea dată, a nesusceptibilității atacării cu apel a încheerilor preparatorii, spre distincție de cele interlocutorii, a căror susceptibilitate de atac cu apel eră sau nu recunoscută după instanțe, a modificat înadins textul art. 323 pr. civ., schimbând cuvântul «preparatoriu», în cel de «premergătoare», pentru a arăta că între acestea se cuprind și cele interlocutorii, nu numai cele pur preparatorii; că, deci, nu numai în contra încheerilor preparatorii, dar și în contra celor interlocutorii, nu se poate face apel decât odată cu fodul;

Considerând că, încheerea cu No. 1833 din 1915, a tribunalului Ilfov, s. I comercială, fiind o încheere interlocutorie, atacarea ei cu apel nu putea avea loc în mod valabil decât odată cu hotărîrea asupra fondului cererei de declarare;

Că, deci, față de acestea, incidentul ridicat de intimat este fondat, el cată a fi admis ca atare și deci a se respinge ca inadmisibil apelul de față.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier Ef. Antonescu, admite incidentul ridicat de intimat și respinge ca inadmisibil apelul făcut de Ioan G. Pompilian.

Semnați; N. Schina, I. Baștea, Ef. Antonescu.

Cuvântarea d-lui Ef. Antonescu

Consilier al Curții de apel din București, la Banchetul d-lui profesor D. Alexandresco

Îngăduiți, vă rog, domnilor, unui umil admirator al autorului sărbătorit — unei minuscule albine juridice, să ridice paharul său în sănătatea «albinei regine», în jurul căreia eu drag și cu mândrie roiesc astăseară cei mai de seamă reprezentanți ai lumii noastre juridice.

Domnilor, dacă în opera plină de trăinicie a sărbătoritului, n'am vedeă decât fericita operă de culegere, de maiestră coordonare, de neîntrecută sistematizare a celui mai vast de până azi dintre materialurile strânse de omenire, al materialului spinos al lumii juridice;

Dacă n'am vedeă decât expunerea lapidară și plină de amploare juridică — caracteristică marilor figuri ale acestei lumi — în așternerea tutuor teoriilor și problemelor juridice emise de reprezentanții autorizați ai acestei mari lumi;

Dacă n'am privi decât înșiruirea completă a tutuor criticelor emise până acum, însoțită de judicioasele sale note personale — referitoare la diversele și nenumăratele teorii și tendințe în materie de drept — cari vor servi, desigur, mâine, drept bază a noilor organizări și a viitoarelor legiferări;

Dacă n'am luă în seamă decât fericita desmormântare a tutuor vechilor și răslețelor noastre isvoare de drept, cari oglindesc înaltul spirit juridic al națiunei noastre, care, prin reprezentantul ce sărbătorim, dă încă o dovadă a acestui înalt spirit — ar fi de sigur indeajuns de mari și neperitoare temeuri cari să-i asigure și să justifice prenumerarea fericitului autor printre figurile senine ale marilor cugetători în materie de drept, și ale harnicilor îndrumători ai lumii juridice.

Prea judicioasele și amplele adnotări ce n'a pregetat o clipă a face sub diversele hotărîri judecătorești — adnotări servind drept ghiduri complete pentru cei studioși, făcute fiind alături și concomitent cu ducerea până la capăt a marelui lucrări de drept civil — care l'a făcut cunoscut omenirei întregi — toate acestea îi pot da cu drept cuvânt maximul de mulțumire sufletească la care poate aspira un cetățean — asigurarea desăvârșită că și-a făcut conștiincios și cu multă prisosință datoria și de bun jurist și de bun român.

Fie, d-lor, ca truda sa fără pereche, ca munca-i istovitoare, dar încununată cu isbândă prin terminarea opereri sale — rămasă de acum înainte drept opera neamului lui — să serve drept streajă neadormită și drept frumoasă pildă pentru îmboldirea la muncă fără preget, atât a generațiilor prezente, cât și mai ales a celor viitoare.

Fie, d-lor, ca generațiile viitoare să-i ridice cel mai frumos monument ce poate fi ridicat unui om care și-a jertfit viața pe altarul științei: imitarea operei lui și ducerea mai departe a jertfei de sine, de care sărbătoritul a dat atâta dovadă, spre binele obștice și spre îmbogățirea culturei neamului nostru.

Să trăiască autorul Dimitrie Alexandrescu, încă mulți ani, spre a îndrumă mai departe tineretul pe calea hărniciei, pe care stăruiește de o jumătate de veac — dee-i Dumnezeu zile multe, să vadă răsărind, pe mănosal ogor al țării lui mărite, mulți autori de seamă, demni de numele și de hărnicia lui.

Să trăiască!

E R R A T A

În *Dreptul* No. 36 din anul curent s'a publicat un jurnal al Trib. Tulcea, dat în majoritate, cum și opinia prezidentului rămas în minoritate.

S'a spus însă, din eroare, în post-scriptum, că părerea majorității a fost confirmată prin decizia Inaltei Curți de cassatie și justitie, s. II. No. 158 din 22 Ianuarie 1916, de oarece prin această decizie recursul a fost respins nu ca nefundat, ci ca inadmisibil, în speță fiind vorba de o încheere care nu eră supusă recursului. (N. R).